

Mantelzorgers zijn niet zielig

De term 'mantelzorg' wordt pas sinds een jaar of tien grootschalig gebruikt. Maar zorg voor familie is al ongeveer zo oud als de mensheid zelf. Door er echter het sticker 'mantelzorg' op te plakken, wordt deze zorg neergezet als iets dat problematisch zou zijn, niet als iets vanzelfsprekends. En dus is het niet zo gek dat de meeste mensen die volgens beleidstermen onder de term 'mantelzorg' vallen, zich hierdoor niet aangesproken voelen.

Omkijken naar een familielid dat het zwaar heeft (bijvoorbeeld vanwege gezondheidsproblemen of een slechte financieel-economische positie) doen we al eeuwenlang. Professionele zorg- en welzijnsorganisaties kwamen aan het begin van de twintigste eeuw op grotere schaal van de grond en werden na de Tweede Wereldoorlog groter in omvang. Inmiddels is de zorg met zo'n anderhalf miljoen mensen de grootste bedrijfstak van Nederland en kent de welzijnssector enkele honderdduizenden medewerkers. Ook een groot aantal gemeentebesturen, in totaal zijn er meer dan honderdduizend, is bij maatschappelijke ondersteuning betrokken. Met de opkomst van dit leger aan beroepskrachten is de beeldvorming ontstaan dat deze professionals leidend zijn in zorg en welzijn. Ik durf de stelling aan dat dit geenszins het geval is. Het overgrote deel van de zorg en

welzijn wordt nog steeds verzorgd door familieleden en bekenden.

Hoe is die beeldvorming ontstaan? Ik denk dat de term deskundigheid hierin een cruciale rol speelt. Het adagium 'je kunt pas goed voor iemand zorgen als je een goede opleiding hebt genoten' speelt hier een belangrijke rol in. Deze aanname diskwalificeert en kleineert veel familieleden. Daarmee wil ik helemaal niet zeggen dat opleiding niet belangrijk is. Integendeel, ik ben ervan overtuigd dat opleiding en deskundigheid veel toegevoegde waarde hebben. Familieleden nemen van huis uit deskundigheden mee die de professionals en zorg en welzijn zich veel lastiger eigen kunnen maken. Familieleden kennen iemands levensverhaal, zijn netwerk, zijn smaak en voorkeuren van betrokkene, zijn onhebbelijkheden, enzovoort. Allemaal zaken die grote invloed hebben op de gezondheid en het welbevinden van mensen. Een groot verschil tussen een beroepskracht en een familielid is ook dat de beroepskracht van ontzettend veel ziektes en situaties wat moet weten, terwijl een familielid maar met enkele ziektes/situaties te maken heeft. In de praktijk is een professional dan ook een generalist, terwijl een familielid steeds vaker een specialist is. Familieleden zijn in deze moderne tijden ook steeds vaker autodidact. Zij zoeken op internet naar in-

formatie, halen informatie bij lotgenoten en staan meer dan menig professional in contact met medisch specialisten.

Mantelzorgende familieleden moeten weer belangrijker worden en meer status krijgen. Ten eerste omdat de vergaande en naar mijn idee doorgeschoten professionalisering onbetaalbaar is. Ten tweede omdat de beschikbaarheid van professionals door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt fors zal verminderen. Veel mensen zien dit als een rampscenario. De overbelasting van mantelzorgers zal volgens hen tot uitwassen en ernstige situaties leiden. Ik denk dat het wel losloopt. Wel moet het ondersteuningsaanbod voor familieleden fors op de schop. Dit aanbod moet veel meer gericht zijn op de rol van familieleden als familieprofessional. Dus geen algemene trainingen meer voor alle groepen mantelzorgers door elkaar, maar specifieke trainingen gericht op specifieke situaties en ziektebeelden. Neem dementie: geen trainingen meer waarin professionals langs komen, de weg wijzen en hun diensten toelichten, maar trainingen waarin mantelzorgers zelf leren omgaan met knelpunten als het steeds maar herhalen van dezelfde vraag, de toepassing van hulpmiddelen en de organisatie van de ondersteuning. We moeten mantelzorgers niet ondersteunen, maar faciliteren!

Zijn professionals leidend in zorg en welzijn?
Nee, familieleden en bekenden.